

Alueiden komitean jäsenten valintamenettely

Jäsenvaltioissa sovellettavat menettelyt

TIIVISTELMÄ

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen johdanto-osassa mainitaan, että yhtenä yhteisön tavoitteena on jatkaa kehitystä sellaisen "yhä läheisemmän Euroopan kansojen välisen liiton luomiseksi, jossa päätökset toissijaisuusperiaatteen mukaisesti tehdään mahdollisimman lähellä kansalaisia".

Alueiden komitean (AK) perustaminen tällä nk. Maastrichtin sopimuksella vuonna 1992 oli osa institutionaalista kehystä, jonka tarkoitus on taata, että alue- ja paikallistason toimijat todella voivat osallistua yhteisön päätöksentekoon.

Menettely, jolla jäsenet valitaan asianomaisten yhteisöjen edustuselimenä toimivaan alueiden komiteaan, on oleellisen tärkeä komitean toiminnan kannalta.

Menettelyt varsinaisten jäsenten ja varajäsenten valitsemiseksi AK:hon vaihtelevat jäsenvaltioittain, mikä kuvastaa Euroopan poliittisten ja alueellisten järjestelmien moninaisuutta. Yhteisön laajentuminen käsittämään 27 jäsenvaltiota lisäsi järjestelmien kirjoa entisestään.

Järjestelmien erilaisuudesta johtuen ollaan kahden erilaisen tilanteen edessä. Saksan, Itävallan, Belgian, Espanjan tai Italian kaltaisissa maissa, joissa on vahva liittovaltio- tai aluepohjainen järjestelmä, alueiden edustuksellinen tehtävä nimenomaisesti mainitaan säädösteksteissä. Tällaisten maiden AK:ssa toimivat valtuuskunnat koostuvat pääosin alueiden edustajista, kun taas paikallistaso on niukasti edustettuna. Maiden, joissa ei ole aluejärjestelmää tai joissa se on edellä kuvattu heikompi, edustajat ovat ennen kaikkea tai jopa yksinomaan peräisin paikallisyhteisöistä (esimerkiksi Portugali, Kreikka, Viro, Latvia, Kypros, Ruotsi ja Luxemburg).

Vaikka jäsenten nimeämismenettelyt alueiden komiteaan vaihtelevat jäsenvaltioittain, on korostettava, että alueellisten yhteisöjen liitoilla on merkittävä asema valintaprosessissa. Useimmissa jäsenvaltioissa hallitus pyytää, erityisesti muodostettaessa uusia maakohtaisia valtuuskuntia, paikallisten ja alueellisten yhteisöjen liittoja valmistelevaan ehdokasluetteloon, joka sitten toimitetaan maan hallitukselle lopullista päätöstä varten. Vaikka se, miten hallitus kuuntelee alue- ja paikallishallintoa, vaihtelee eri maissa, on harvinaista, että liittojen ehdottamaa luetteloa muutettaisiin. Itse asiassa lähes kaikkien jäsenvaltioiden hallitukset hyväksyvät niille esitetyt ehdokasluettelot sellaisenaan ennen niiden toimittamista ministerineuvostolle.

Alueiden komitean kokoonpanoa ja jäsenten valintamenettelyjä koskevia määräyksiä on muutettu useaan otteeseen sitten Maastrichtin sopimuksen 198 a artiklan. Viimeksi niitä muutettiin 13. joulukuuta 2007 allekirjoitetulla Lissabonin sopimuksella, joka on parhaillaan EU:n jäsenvaltioiden ratifioitavana.¹

Komitea on itse toistuvasti esittänyt komitean kokoonpanoa koskevia yksityiskohtaisia vaatimuksia muun muassa siitä, että sen jäsenten olisi oltava vaaleilla valittuja tai poliittisessa vastuussa demokraattisesti valitulle edustajakokoukselle, ja että komitean toimikausi olisi pidennettävä vastaamaan Euroopan parlamentin toimikautta (viisi vuotta neljän vuoden sijaan)².

Vaikka Amsterdamin sopimus merkitsikin edistysaskelta alueiden komitean toimivallan vahvistamisen kannalta, eritoten konsultatiivisen tehtävän osalta, vasta Nizzan sopimuksella otettiin huomioon komitean ehdotukset, jotka koskivat sen jäsenten valintamenettelyä. Nizzan sopimuksen voimaantulosta lähtien 1. helmikuuta 2003 alueiden komitean jäsenten ja varajäsenten on oltava joko suorilla vaaleilla valittuja luottamushenkilöitä tai poliittisesti vastuussa suorilla vaaleilla valitulle edustuslaitokselle. On kuitenkin korostettava, että alueiden komitean perustamisesta lähtien useimmat komiteassa toimivat maakohtaiset valtuuskunnat, muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta, ovat vastanneet tätä demokraattisen legitimitietin periaatetta.

Kun Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus, sellaisena kuin se on muutettuna Lissabonin sopimuksella³, on tullut voimaan, alueiden komitean kokoonpanoa ja sen jäsenten valintaa koskevien uusien määräysten otsikointi on seuraava:

Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus – Kuudes osa "Toimielinjärjestelmää ja varainhoitoa koskevat määräykset" – I osasto "Institutionaaliset määräykset" – 3 luku "Unionin neuvoo-antavat elimet" – uuden 300 artiklan 1, 3, 4 ja 5 kohta (määräykset koskevat sekä alueiden komiteaa että talous- ja sosiaalikomiteaa):

"1. Euroopan parlamenttia, neuvostoa ja komissiota avustavat talous- ja sosiaalikomitea sekä alueiden komitea, joilla on neuvoo-antava tehtävä.

--

3. Alueiden komitea muodostuu alueellisten ja paikallisten julkisyhteisöjen edustajista, joilla on joko alueellisen tai paikallisen julkisyhteisön vaaleissa saatu valtuutus tai jotka ovat poliittisesti vastuussa vaaleilla valitulle elimelle.

4. Talous- ja sosiaalikomitean sekä alueiden komitean jäseniä eivät sido mitkään ohjeet. He hoitavat tehtävänsä täysin riippumattomina ja unionin yleisen edun mukaisesti.

¹ Alueiden komitean jäsenten valintamenettelyä koskevien määräysten muutokset Maastrichtin sopimuksen 198 a artiklaan: ks. liite II.

² Ks. liitteet III ja IV.

³ Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen konsolidoitu toisinto, Euroopan unionin virallinen lehti C 115, 51. vuosikerta, 9. toukokuuta 2008, s.1.

5. Neuvosto tarkastelee näiden komiteoiden kokoonpanon luonnetta koskevia 2 ja 3 kohdassa tarkoitettuja sääntöjä säännöllisin väliajoin uudelleen unionin taloudellisen, yhteiskunnallisen ja väestörakenteen kehityksen huomioon ottamiseksi. Neuvosto tekee komission ehdotuksesta tätä koskevat päätökset."

Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus – Kuudes osa "Toimielinjärjestelmää ja varainhoitoa koskevat määräykset" – I osasto "Institutionaaliset määräykset" – 3 luku "Unionin neuvoa-antavat elimet" – 2 jakso "Alueiden komitea" – uusi 305 artikla (aiempi EY-sopimuksen 263 artiklan toinen, kolmas ja neljäs kohta):

"Alueiden komitean jäsenten määrä on enintään 350.

Komitean kokoonpano vahvistetaan neuvoston komission ehdotuksesta tekemällä yksimielisellä päätöksellä.

Komitean jäsenet ja yhtä monta varajäsentä nimitetään viideksi vuodeksi kerrallaan. Sama jäsen tai varajäsen voidaan nimittää uudeksi toimikaudeksi. Neuvosto hyväksyy kunkin jäsenvaltion ehdotusten mukaisesti laaditun luettelon jäsenistä ja varajäsenistä. Kun 300 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu tehtävä, jonka perusteella henkilöä ehdotettiin alueiden komitean jäseneksi, päättyy, hänen toimikautensa komiteassa päättyy ilman eri toimenpiteitä ja hänen tilalleen nimetään samaa menettelyä noudattaen uusi jäsen kyseisen toimikauden loppuun saakka. Komitean jäsen ei voi samanaikaisesti olla Euroopan parlamentin jäsen."

Huomattakoon, että Lissabonin sopimuksella tehtyjen muutosten vuoksi komitean jäsenmäärän jakautumisesta ei Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen voimaan tultua enää määrätä perussopimuksessa, vaan komitean kokoonpano vahvistetaan neuvoston tekemällä päätöksellä.⁴

Kaikki jäsenvaltiot ottavat valintamenettelyssä huomioon kaksi perustetta: poliittisen tasapainon ja maantieteellisen-alueellisen tasapainon. Nämä kaksi kriteeriä ovat olennaisen tärkeitä alueiden komiteassa toimivien alue- ja paikallisviranomaisten edustavuuden kannalta. On tärkeää huomata myös, että yhä useampien maakohtaisten valtuuskuntien kokoonpanossa otetaan huomioon sukupuolten välinen tasapaino.

⁴

Niiden muutosten seurauksena, jotka tehtiin Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan Euroopan unioniin liittymisen ehtoja koskevan asiakirjan I osaston 5 luvun 15 artiklalla sekä Bulgarian tasavallan ja Romanian tasavallan Euroopan unioniin liittymisen ehtoja koskevan asiakirjan 13 artiklalla, alueiden komitean paikkajako jäsenmaittain on tällä hetkellä seuraava: Belgia – 12; Tšekki – 12; Tanska – 9; Saksa – 24; Viro – 7; Kreikka – 12; Espanja – 21; Ranska – 24; Irlanti – 9; Italia – 24; Kypros – 6; Latvia – 7; Liettua – 9; Luxemburg – 6; Unkari – 12; Malta – 5; Alankomaat – 12; Itävalta – 12; Puola – 21; Portugali – 12; Slovenia – 7; Slovakia – 9; Suomi – 9; Ruotsi – 12; Yhdistynyt kuningaskunta – 24; Bulgaria – 12; Romania – 15. Ks. myös Euroopan yhteisön perustamissopimuksen konsolidoidun toisinnon 263 artikla (liite II).

Puheena oleva tutkimus koostuu osioista, jotka kattavat kaikki 27 Euroopan unionin jäsenvaltiota. Kullekin jäsenvaltiolle on omistettu oma lukunsa, joka puolestaan jakautuu kolmeen osaan:

- 1) paikkajakauma (maakohtainen valtuuskunta, jäsenet ja varajäsenet)
- 2) oikeusperusta
- 3) valintamenettely.

Oikeusperusta-jaksosta todettakoon, että useat jäsenvaltiot käyttävät Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 263 artiklaa oikeusperustana valitessaan jäsenensä. Näin tekevät muun muassa Ranska, Alankomaat, Luxemburg, Kreikka, Kypros, Tanska, Viro, Unkari, Malta, Tšekki, Yhdistynyt kuningaskunta ja Ruotsi. Eräät jäsenvaltiot, kuten Suomi ja Slovakia, eivät viittaa mihinkään yhteisöoikeudelliseen tai kansallisen lainsäädännön oikeusperustaan jäseniä valitessaan, toiset taas perustavat ehdolleasettamispäätöksensä asetuksiin, sisäministeriön asetuksiin, oikeudellisiin lausuntoihin tai päätöksiin.

Tässä tiivistelmässä selostettu tutkimus AK:n jäsenten erilaisista valintamenettelyistä EU:n 27 jäsenvaltiossa saatettiin ajan tasalle kesäkuussa vuonna 2007.*

* Tutkimus on saatavilla ranskan kielellä, ja se tulee myöhemmin saataville myös englannin kielellä. Koska tutkimus on laaja, tällä hetkellä ei kaavalla sen kääntämistä muille yhteisön kielille.

Lisätietoja: Studies@cor.europa.eu

Alueiden komitea, lausuntotyön osasto, tutkimusyksikkö.